

Θέατρο

Εύγ. Ο, Νήλ: «Πόθοι κάτω από τις λευκές». Στο θέατρο Τέχνης.

Ο σύγχρονός μας αμερικανός συγγραφέας Ο, Νήλ στο έργο του «Πόθοι κάτω από τις λευκές» που ανέθεσε το θέατρο Τέχνης κάνει ανατομία του γυναικείου πάθους, του πάθους σε διάφορες μορφές του, μα στην πρωτόγονη όρμη του, που κανένα ίχνος διανοητικότητας δεν έρχεται να δημιουργήσει κάποιο μίγμα. Μένει δλοκάθαρο και δραστικό. Στην αρχή είν' αποκλειστικά τό πάθος τής ιδιοχτησίας, που χει, ποτίζει οργανικά τούς ήρωές του ως τήν τελευταία τους ίνα κι' είναι τό μοναδικό κίνητρο κάθε σκέψης και πράξης τους. Κι' είναι ένα καλό μάθημα για κείνον που προσέχει τή διδαχή τούτη. Δείχνει χαρακτηριστικά κι' έντονα πώς τό πάθος τούτο κάνει τόν άνθρωπο νά βλέπει τόν άλλο μονάχα σαν αντίπαλο, σαν άδυσώπητο έχτρό, πώς σκορπάει ανάμεσα τους τό μίσος και καλλιεργεί κάθε ταπεινό συναίσθημα και σκέψη, τήν υποκρισία, τόν υπολογισμό, πώς σδύνει κάθε ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κάθε τι εύγενικό κι' ανώτερο μεσ' στήν ψυχή τους και τούς κάνει νά συμπεριφέρονται μεταξύ τους με τόν ποιό ταπεινό και χυδαίο τρόπο. Μίσος κι' έχτρα ανάμεσα στόν πατέρα και τούς γιούς· υπολογισμός στήν ψυχή τής νέας γυναίκας που παντρεύεται τό γέρο άν και μέσα τής νοιώθει γι' αυτόν απέχθεια· μίσος, ανάμεσα σ' αυτήν και στό γιό που μένει έπειτ' άπ' τήν άναχώρηση τών άλλων δυό παιδιών. Ταπεινός υπολογισμός στή γυναίκα σαν άποφασίζει νά κάνει ένα παιδί, γιατί έτσι θα κέρδιζε τήν ιδιοχτησία. Έκμεταλλεύεται τόν πόθο του νεαρού προγονού τής, για νά παρουσιάσει στόν άντρα τής σά δικό του τό παιδί του ίδιου του γιού του. Ξαπου τήν άλλη μορφή πάθους, πίο δυνατού, δ έρωτας έρχεται νά σδύσει τό πρώτο. Κάτου άπ' τήν έκρηχτική του δύναμη ή γυναίκα δέ διατάζει νά σκοτώσει τό παιδί τής για ν' άποδείξει στόν έραστή τήν άγάπη τής γι' αυτόν και τό σδύσιμο κάθε υπολογισμού. Και στό τέλος δ έραστής αυτός τής μητριάς του, που καταδίνει τή φόνισσα, μοιράζεται μ' εκείνην τήν τιμωρία. δμολογώντας ψεύτικια συνενοχή του.

Έτσι δ συγγραφέας διαδηλώνει τελικά τήν πίστη του στά καλά στοιχεία που φωλιάζουν μεσ' στήν ψυχή του ανθρώπου, ακόμα κι' όταν αυτός βρίσκεται στή μορφή του ανθρώπου—χτήνου, όπως οί ήρωές του στό έργο αυτό, κρίνοντάς τους αξίους

νά φτάσουν στή θυσία. Κι' αναλογίζεται κανείς με πόνο τό έγκλημα του σύγχρονου ψευτοπολιτισμού μας, που αντίς νά καλλιεργήσει ότι καλό κλείνει μέσα τής ή ανθρώπινη ψυχή και νά τήν οδηγήσει στήν εξύψωση, που γι' αυτήν έχει κάθε δυνατότητα, αντίθετα δίνει κάθε δολήθεια στήν εκδήλωση τής κάθε ταπεινής και χυδαίας πλευράς τής.

Έδω θάπρεια νά ποδμε δυό λόγια για κάτι που μπορεί νά δώσει, κι' έδωσε άφορμή σε παρερμηνείες· δέν πρέπει νά θεωρήσουμε τό πάθος τής ιδιοχτησίας σαν κάτι τό θαιικά κι' αιώνια θεμένο με τήν ανθρώπινη φύση· ή τέτοια έρμηνεία του έργου θάταν λαθεμένη. Ο πόθος τούτος είναι αποτέλεσμα μιας όρισμένης μορφής κοινωνικής ζωής· φυσικά στίς πρωτόγονες κοινωνίες και στίς μη σοσιαλιστικές, που για νά ζήσεις πρέπει νά στηρίζεις μονάχα στίς δυνάμεις σου κι' έχι δολήθεια και μέριμνα δέν περιμένεις από πουθενά, μα μονάχα άνταγωνισμό, δ πόθος τούτος φυσικό είναι νά υπάρχει· σαν κομμάτι του ένστικτου τής αυτόσυντήρησης. Άλλά σε μία σοσιαλιστική όργανωμένη κοινωνία δέν έχι πιά λόγο ύπαρξης, μη εκπληρώνοντας κανένα σκοπό και δντας δίχως κανένα νόημα. Μην ξεχνάμε όμως πώς για νά γίνει τούτο κατορθωτό για τούς πολλούς, πρέπει νά περάσουν γενιές σοσιαλιστικής ζωής, για νάρθει ή άποτοξίνωση.

Ο Ο' Νήλ ζωγράφισε με τρόπο ρωμαλέο και γιομάτο ζωντάνια τήν τρικυμισμένη δύναμη του άσυγκράτητου πάθους και μιας έδωας άδρά και χειροπιαστά, θάλεγε κανείς, καινα ποδξε νά παί. Κι' είναι θεατρικώτατο τό κομμάτι. Ο συγγραφέας έχι τό θέατρο στίς φλέδες του κι' έχι νά κάνει ένδιαφέροντα πειράματα για μίαν άνανέωση τής θεατρικής έκφρασης και λειτουργίας, όπως στό «Παράξενο Ίντερμέτζο». Άς σύχθηθουμε νά πάρει ή μελλοντική του παραγωγή μία ξεκάθαρη κοινωνική γραμμή στά θέματα τής, γιατί έτσι θάχε πολλά νά δώσει στήν παγκόσμια διανόηση.

Η έρμηνεία κινήθηκε μέσα σε μία δαρτιά και συμπυκνωμένη ατμόσφαιρα άπ' τήν αρχή ως τό τέλος, χωρίς νά διαγράφει καμπύλες κι' έναλλαγές στό δραματικό τόνο. Μ' αυτό τόν τρόπο δέ μπορούσε νά υπάρξει ή κορύφωση που απαιτούσαν ώρισμένες στιγμές. Άπ' τούς ήθοποιούς καλλίτερα νομίζω στάθηκε ή κ. Βάσω Μεταξά, στό ρόλο τής

Άμπ, με τή συγκρατημένη έκφραστικότητα τής. Ο κ. Διαμαντόπουλος δέν έδωσε τό δυνατό σά γέρικη δρε πατέρα που θέλει τό έργο· έπλασε άναμφισβήτητα έντονας καταστάσεις, μα δ τόνος του παράπονου που κυριαρχούσε και τής παρακμής του κομμού δέν ταίριαζε στό δυναμικό και γιομάτο σκληρότητα ιδιοχτητή που δημιούργησε δ συγγραφέας. Ο κ. Χατζημάρκος στό ρόλο του γιού Ήμπελ έδειξε πώς έχι ταλέντο, μα είν' ακόμα νέος κι' άπλαστος κι' είναι επηρεασμένος πολύ άπ' τό σκηνοθέτη, τόσο που φορές—φορές στό πρόσωπό του και στήν κίνηση και στή μιλιά έλάπαμε κι' ακούγαμε τόν ίδιο τόν κ. Κούν. Είναι τούτο μια άδυναμία χαρακτηριστική του Θεόδου Τέχνης και χρεσιέται στήν ιδιοτυπία τών έκφραστικών μέσων του σκηνοθέτη, που πολλές φορές άφίνει έκδηλη τή σφραγίδα τής στόν ήθοποιό. Οί κ. Καλλέρης και Φωτόπουλος κινήθηκαν μέσα σε κλίμα παρεξηγημένου νατουραλισμού (λυγισμένα γόνατα, φτιαχτός βαρύς τόνος φωνής). Σε μια τόσο εδουναίδητη προσπάθεια, σαν του θεάτρου Τέχνης, που οί έργάτες του δλοι δουλεύουν μ' άγάπη και πίστη, πρέπει κάθε τι που νομίζουμε έλαττωματικό νά τονιστεί, γιατί μονάχα με τήν ειλικρινή συζήτηση οδηγούμαστε στό καλλίτερο.

Τό σκηνικό του κ. Στεφανέλη αξιόλογο. Είχε και σχήμα και χρώμα. Ο σκηνογράφος έκμεταλλεύτηκε άριστα τόν ελάχιστο χώρο κι' έδωσε τίς καλλίτερες προοπθέσεις στήν κίνηση τών ήθοποιών.

ΠΕΤΡΟΣ ΡΗΓΑΣ